

36194, VII. B. g

br.

101/
100

Kaj se je Makaru sanjalo.

Povest.

Ladinski

Ruski spisal

V. Korolenko. — Prevel M. Hostnik.

(Vse tiskovne pravice prihranjene.)

Ljubljana, 1900.

Tisk in založba J. Blasnika naslednikov.

VIII a 92

VII Bg

101

1871

Kaj se je Makaru sanjalo.

Povest.

Ruski spisal

V. Korolenko. — Prevel M. Hostnik.

(Vse tiskovne pravice prihranjene.)

V Ljubljani 1900.

Tisk in založba J. Blasnika naslednikov.

Kajin je bukari saripio

1911

0300 32806

1911

To se je sanjalo ubogemu Makaru, kateri je zagnal svoja teleta¹⁾ v daljne, osorne dežele, — taistemu Makaru, na katerega se vale, kakor je znano, vse bunke.²⁾

Njega rojstveni kraj — gluha vas Čalgan — zgubil se je v daljnjej jakutskej tajgi.³⁾ Očetje in dedje Makarovi odvojevali so od tajge kos premrzle zemlje. Dasi je osorna goščava še vedno stala okolo kakor sovražna stena, vendar niso obupovali. Po trebežih so se pokazale ograje, stale so kopice žita in sena, rasle so majhene, zakajene jurte.⁴⁾ Naposled je na hribcu, iz sredine naselbine, zastrčal proti nebu zvonik, kakor zmagonosna zastava.

Čalgan je postal velika vas.

Pa ko so očetje in dedje Makara vojevali s tajgo, žgali laze, sekali, postajali so sami vedno bolj divji, ne da bi to zapazili. Za žene so si jemali Jakutke, sprejemali so jakutski jezik, jakutske navade. Značajne črte velikega ruskega plemena so se zbrisavale in zginjale.

1) Kamor M. telet ni gonil = zelo daleč.

2) Na bednago Makara vse šiški valjat Poslovica.

3) Les, v katerem še sekira ni pela; sibirski besela.

4) Šotori sibirskih drugorodcev, nam. koč.

Pa naj bo uže kakor hoče, moj Makar je vendar tvrdo znal, da je čalganske kmetske korenine. Tukaj se je rodil, tukaj je tudi umreti mislil. Zelo ponosen je bil na to, da, češ, veliko ve, in večkrat je druge psoval, češ, da so „nečisti Jakuti“, dasi, po pravici rečem, on sam ni imel drugih običajev in ni drugače živel, ko oni. Porusko je govoril malo in dovolj slabo, oblačil se je v zverinske kože, obupal se v torbase,¹⁾ živel je v navadnem času o mlincih z nasljojem opečnega čaja,²⁾ po praznikih in v drugih posebnih slučajih pa je pojedal topljenega masla ravno toliko, kolikor ga je stalo pred njim na mizi. Jezdil je prav umeteljno na voléh, kadar pa je bil bolan, povabljal je k sebi šamana³⁾ ki se je kakor stekel in sè skripom zob metal nanj, da bi ustrašil in izpodil iz Makara bolezen, ki je tičala v njem.

Delal je strašansko veliko, živel ubogo, trpel glad in hlad. Ali je imel kakršne si bodi misli, razen vednih skrbij o mlincih in o čaju? Da, imel jih je.

Kadar je bival pijan, se je jokal. „Káko je naše življenje — govoril je — moj Bog!“ Razen tega je včasi govoril, da bi najraje vse pustil in šel na „goro“. Tam ne bo ni oral, ni sejal, ni sekal, ne bo vozil drov, celo žita na ročnem mlinu ne bo mlel. Samo za nebesa se bo pripravljaj. Kaka je ta „gora“, kje je ona, tega natančno ni vedel, vedel je samo, da ta gora je, vprvič, vdrugeč pa, da je ona nekje daleč, — tako daleč, da od ondod ga ne dohode sam tojón-izpravnik.⁴⁾ Davkov, seveda, tudi ne bo plačeval.

1) Opanke.

2) Slab čaj, v podobi opeke.

3) Paganski čarovnik.

4) Okr. glavar.

Kadar je bil trezen, ni imel te misli, morda zato ne, ker se mu ni zdelo mogoče, da bi se našla taka prelepa gora, kadar pa je bil pijan, imel je več poguma. Morda tudi ne najde prave gore in naleti na drugo. „Takrat bo huda pela“, govoril je, pa vendar se je pripravljajl iti; ako pa ni izpolnil tega svojega namena, tak bržkone zato, ker so mu tatarski poseljenci prodajali vselej slabo žganje, ki je bilo nalito na mahorki,¹⁾ da bi bilo močnejši; od njega je takoj vpadal v slabost in zboljeval.

* * *

Bilo je na Sveti večer. Makaru je bilo znano, da je jutri velik praznik. Zato ga je mučila želja, da bi se napil, ali v žepu ni bilo ni cvenka, žita je bilo pa tudi uže bolj malo. Makar je bil uže dolžan kupcem in Tatarom. Ali jutri je velik praznik, delati se ne sme; kaj pa bo vendar delal, ako ne bode pijan? Ta misel delala ga je nesrečnega. Káko je njegovo življenje: Celó o velikem zimskem prazniku ne izpije poliča žganja!

Prišla mu je v glavo srečna misel. Vstal je in oblekel svojo raztrgano sono (kožuh). Njegova žena, krepka, žilava, nenavadno močna in ravno tako nenavadno grda baba, ki je naskvoz znala njegove, ne posebno zvite, misli, uganila je tudi to pot njegov namen.

„Kam pa, hudiman? Hočeš zopet sam žganje žlebiti?“

„Molči! En polič kupim. Jutri bova vkup pila. Hlopnil jo je po pleču tako močno, da se je zamajala, in še namižknil ji je. Žensko srce je uže tako! Ona je vedela, da jo Makar gotovo opehari, pa udala se je čaru soprogove nežnosti.

¹⁾ Najbolj smrdeči tobak.

Šel je ven, ujel v alasu starega lisca, privel ga za grivo k sanem in začel zapregati. Kmalu je lisec svojega gospodarja potegnil čez dvorna vrata. Tu se je ustavil, obrnil glavo in vprašalno pogledal na zamišljenega Makara. Takrat je Makar potegnil za levi vajet in napremil konja na kraj vasi.

Prav na kraji vasi je stala majhena jurta. Iz nje, kakor iz drugih jurt tudi, vzdigal se je visoko dim kameljka;¹⁾ njega bele, zibajoče se plenice zagrinjale so hladne zvezde in jarki mesec. Ogenj se je veselo prelivaval in blestel skoz motne ledene sveče. Vse okoli je bilo tiho.

Tukaj sta živela dva tuja možka iz daljnih dežel. Kako sta prišla semkaj, kaka huda osoda jih je vrgla v te daljne goščave, tega Makar ni vedel in mu tudi mari ni bilo; pa rad je imel opraviti z njima, ker nista ga pritiskala in nista posebno terjala, da bi plačal dolg. Ko je vstopil v jurto, krenil jo je Makar takoj k kameljku in iztegnil k ognju svoje zamrzle roke.

„Ča!“ rekel je, češ, kako hudo je mraz. Tu a moža sta bila doma. Na mizi je gorela sveča, dasi nista ničesar delala. Jeden je ležal na postelji, puščal kroge dima, in zamišljeno sledil, kako se dim zvija; vidno je bilo, da s temi kolobarji zvezuje dolge nitke svojih lastnih mislij. Drugi je sedel proti peči in je tudi zamišljen sledil, kako ogenj skače z jednega polena na drugo.

„Zdrava!“ rekel je Makar, da bi nehalo molčanje, ki mu je bilo težko.

Seveda, on ni vedel, kako gorje je ležalo na srcu tujcev, kaki spomini so rojili v njiju glavi ta večer, kake slike so se jima vrtele v fantastičnih prelivih ognja in dima. V nameček je pa on imel še svojo skrb.

¹⁾ Veliko ognjišče (namesto peči).

Mlajši človek, ki je sedel poleg kameljka, vzdignil je glavo in kalnimi očmi pogledal na Makara, kakor da ga ni izpoznal.

Potem pa je potresel glavo in hitro vstal.

— A, zdrav, zdrav, Makar! Nu, odlično. Ali boš pil čaj z nama?

Makaru je ponudba bila pogodi.

„Čaj? To pa to! Prav izvrstno, brat, je to“.

Hitro se je začel slačiti. Slekkel je kožuh in potegnil kučmo z glave.

Čutil se je bolj prostega. Videl je, da so v samovarju uže zaplapclali goreči oglji; zato se je obrnil k mlademu človeku prilizljivo.

„Jaz vas ljubim, oh ljubim! Tako ljubim, tako ljubim. Po noči ne spim . . .“

Tujec se je obrnil, na licu se mu je pojavil grenak smehljaj.

„A, ljubiš?“ reče oni. „Kaj bi pa rad?“

Makar je bil v zadregi.

„Imam nekaj za bregom“, odgovori. „Kako si pa uganil! Potem, ko se napijem čaja, povem“.

Ker sta sama gospodarja Makaru ponudila čaja, zdelo se mu je, da gre lahko dalje.

„Ali kaj pečenega pa ni? Imam prav rad“, rekel je.

„Ni.“

„Nu, vse jedno, tolaži ga Makar, drugo pot snem“.

„Drugo pot“.

Zdaj je Makar računil, da sta mu tujca dolžna kos pečenke; take dolgove pa je on vselej izterjaval.

Črez jedno uro je zopet sédel v sani. Dobil je cel rubelj; prodal je pet voz drv za dovolj dobro ceno. Res

je, prisegal je in se pridušal, da ne zapije teh denarjev danes, ali v resnici je imel namen, da stvari to nemudoma! Prava reč! Veselje, ki ga je čakalo, zaglušalo je očitjanje vesti. Celo o tem ni mislil, da ga dobro oklesti zvesta, opeharjena žena, kadar se pijan vrne domov.

„Kam pa, Makar“, zakričal je s smehom tujec, ko je videl, da je Makarov konj, namesto da bi šel naravnost, krenil proti Tatarom.

Tpru-u! . . Tpru-u!¹⁾ Prokleti konj, viž, kam pelja; opravičeval se je Makar, pa vendar je močno nategoval levi vajet, desnim pa je nezapaženo hlestal lisca.

Umni konjič je očitljivo pomahoval repom in počasi stopical, kamor je bilo treba. Skripanje plaznic je kmalu utihnilo poleg vrat tatarskega dvora.

* * *

Poleg tatarskih vrat bilo je privezano nekoliko konj z visokimi jakutskimi sedli.

V tesnej koči je bilo soparno. Rezki dim mahorke je stal kakor oblak in se je počasi potegoval proti ustju kameljka. Za mizami in po klopeh so sedeli Jakuti, na mizah so stale čaše z žganjem, tam pa tam je kopicica ljudij kvartala. Lica so bila potna in rdeča. Oči igrecev sledile so divje za kartami. Denarji so se jemali iz jednih žepov in se takoj skrivali v drugih. Na slami, v kotu, čepel je in se majal pijan Jakut in je vlekel svojo brezkončno pesem. Iz grla so mu šli divji, skripoči zvoki; ponavljal je na vse načine, da je jutri velik praznik, danes pa, da je on pijan.

Makar je dal denarje, njemu pa so dali polič. Sunil ga je pod pazduho ter odšel v temen kot, tako, da ga

¹⁾ Tako Rusi konje ustavljajo.

ni nihče zapazil. Tam je nalival čašico za čašico in vlekkel jedno za drugo. Žganje je bilo grenko; ker je bilo pred praznikom, primešano je bilo vanje dobre tri četvrtine vode. Zato pa, kakor je bilo vidno, tobaka krčmarju ni bilo žal. Makaru je vselej sapo zapiralo na minuto in v očeh so hodili nekaki rdeči kolobarji.

Kmalu je opijanel. Tudi on je počenil na slamo, objel si koleni in položil na-nji svojo težko glavo. Iz grla so se mu izlili taisti skripoči, grdi glasovi. Pel je, da je jutri praznik in da je on zapil pet voz drov.

Mej tem se je v koči delalo tesneje in tesneje. Prihajali so novi gostje Jakuti. Gospodar je videl, da kmalu ne bo vsem prostora. Vstal je izza mize in se ozrl po koči. Ta pogled je ustrelil tudi v temni kot in zadel tam tistega Jakuta in Makara.

Približal se je Jakutu, zgrabil ga za vrat in telebil ven iz kočice. Potem je stopil k Makaru. Njemu, tukajšnjemu prebivalcu, izkazal je večjo čast; odprl je na stečaj duri in dal revežu tako brco, da je Makar strmo-glavo letel iz kočice in pičil nosom naravnost v kopico snega.

Ne ve se, ali ga je tako ravnanje razžalilo ali ne. Čutil je, da ima v rokavih sneg, na licu tudi sneg. Tako ali tako je izkobacal iz snega in se popel k svojemu lisecu.

Luna se je vzdignila uže visoko. Veliki medved je uže začel spuščati rep nizdolu. Mraz se je večal. Včasi so na severu izza temnega poluokroglega oblaka vstajali, slabotno igraje, ognjeni stolbi severnega sija, ki se je ravno začeljenjal.

Lisec je brž ko ne čutil neprijetno stanje gospodarja in je previdno in pametno korakal domov. Makar

je sedel na saneh, majal se v razne strani in nadaljeval svojo pesem. Pel je, da je zapil pet voz drv in da ga bo žena klatila. Glasovi, ki so se iztrgavali iz grla, skripali in stokali so v večernem zraku tako otožno in žalostno, da je tujcu, ki je vzplezal o tem času na streho jurte, da bi zaveznil dimnik, postalo še bolj težko na srcu od Makarovega petja.

Mej tem je lisec privlekel sani na hribec, odkoder se je videla vsa okolica. Sneg je jarko blestel, ker ga je svit meseca oblival. Zdaj pa zdaj je bil svit meseca kakor da taja, sneg je temnel, in takoj se je na njem prelival odlesk severnega sija. Takrat se je zdelo, kakor da se snežni holmi in tajga na snegu zdaj približuje, zdaj oddaljuje. Makar je razločno videl ravno pod tajgo snežno plešo Jamlaškega hribčeka, za katerim je imel v tajgi nastavljene pasti in zanke za zveri in ptice.

To mu je obrnilo misli v drugo stran. Zapel je, da se mu je v past ujela lisica. Jutri da proda kožo in baba ga ne bo klatila.

V mraznem zraku se je razlegel prvi udar zvona, ko je Makar stopil v kočo. Prva beseda ženi je bila, da se je jima v past ujela lisica. Popolno je pozabil, da žena ni pila žganja vkupe ž njim. Silno se je začudil, ko ga je, navzlic veselej novici, žena takoj grozno brcnila. Predno se je zavalil na postelj, pritisnila mu je še jedno pest v hrbet.

Mej tem je nad Čalganom pelo slavnostno praznično klenkanje, ki se je daleč odmevalo.

* * *

Ležal je na postelji. Glava mu je gorela. Znotraj je žgalo kakor prav ogenj. Po žilah se je pretakala močna

zmes žganja in tobačne žlindre. Po licu so tekli hladni curki talega snega; ravno taki curki tekli so po hrbtu.

Žena je mislila, da spi. Pa on ni spal. Lisica mu ni šla iz glave. On se je že do cela prepričal, da se je ujela v past; celo vedel je, v katero. On jo je videl, videl je, kako jo je težki ploh priščenil k zemlji in kako praska sneg in se trudi, da bi se izmuznila. Žarki lune, ki so mežikali skvoz goščavo, igrali so na zlatih kocinah. Oči zverine svrkale so mu naproti.

Ni se mogel premoči, vstal je in jo krenil k svojemu zvestemu liscu, da bi se peljal v tajgo.

Kaj je pa to? Kakor da so ga močne roke njegove babe zgrabile za vratnik kožuha in ga vrgle nazaj na postelj?

Ne, on je že za vasjo. Plaznice jednomerno skrip-ljajo po trdem snegu. Čalgán je uže za hrbtom. Odzadaj slavnostno buči cerkveni zvon. Nad temno črto obnebjá, na svetlem nebu, pokazuje se in se zopet skrivajo cele jate črnih senc jakutskih jezdecev, v visokih špičastih kučmah. Jakuti hite v cerkev.

Mej tem se je luna spustila. Na vrhu, prav nad glavo, ustavil se je belkast oblaček in začel sijati in se izpreminjati v fosforovem blesku. Potem se je nekako raztrgal, se raztegnil, prsknil in od njega so se v razne strani potegnile ognjene lise raznih barv, a poluokrogli temni oblak na severu je še bolj potemnel. Postal je črn, bolj črn kot tajga, k katerej se je bližal Makar.

Pot se je vil mej drobnim, gostim, mladim drevjem. Na desno so se vzdigali holmi, na levo tudi. Čem dalje, tem višje je bilo drevje. Tajga je postajala gosta. Stala je molčeča in polna skrivnostij. Na golih vejah mecesnov je srebrno ivje viselo kakor puh.

Mehki svit severnega sija se prodira skvoz njih vršine, hodi po tajgi ter odkriva tu snežno poljano, tam ležeča trupla razbitih gozdnih velikanov sè snežnim puhom. Trenotek — in vse je zopet tonilo v mraku, polnem molčanja in tajne.

Makar se je ustavil. Na tem mestu, skoraj tik pota, začela se je cela vrsta pastij. Pri fosforovem svitu je natančno videl nevisoko zagrajo iz suhljadi, videl je celo prvo past; tri težke dolge hlode, katere so se upirali ob navpičen kol in katere je poddržaval cel sistem vzvodov z vrvicami iz žime.

Res je, to so bile tuje pasti, pa saj lisica se je tudi v tuje lahko ujela. Makar je hitro skobacal sè sanij, pustil umnega lisca na poti in nategoval ušesa.

V tajgi je mrtva tišina. Le iz daljne vasi, ki se zdaj ni videla, odmeval je, kakor prej, slavnostni zvon.

Bati se ni bilo treba. Lastnik pastij, Čalganec Aleš, sosed in krvni sovražnik Makarov, je zdaj gotovo v cerkvi. Sneg je nedavno zapadel, pa ni bilo nikacega sledu na njegga ravnem površju. Krenil je v goščavo, — ničesar ni. Pod nogami hrusta sneg. Pasti stoje po vrsti, rekel bi, kakor vrste topov z odprtimi žreli, in molče pričakujejo.

Hodil je naprej in nazaj, — zastonj. Obrnil se je zopet proti potu.

Toda, čuj! Nekaj je zašumelo. — V tajgi je zamigljala rudečkasta dlaka, to pot v razsvetljenem mestu, tako blizu. Makar je natanko videl ostru ušesa lisice; njen metljasti rep je migal semtertja, kakor da mami Makarja v goščavo. Zginila je mej debli tja, kjer so Makarove pasti, kmalu se je po lesu razlegel zamolkel, pa težak udar. Iz začetka se je slišal odtrgano, zamolklo,

potem njegov odmev kakor da iz pod napušča tajge, in tiho je zamrl v daljnem jarku.

Makaru je srce zatrepetalo. To je padel plošč pastij. Makar je planil in smukal skvoz goščavo. Hladne veje so ga švigale po očeh in mu tresle sneg na lice. Spotikal se je, sapo mu je zapiralo.

Glej, pribežal je na posekovje, katero je nekdaj sam natrebil. Drevje, belo od ivja, stalo je po obeh straneh, spodaj pa je šla pot, vedno ožja in ožja, a na koncu pota je prežalo žrelo velike pastij. Ni uže daleč.

Pa glej, na poti blizu pastij, smuknil je nekdo in se skrila. Makar je izpoznal Čalganca Aleša; natančno je videl njegovo neveliko, čokasto postavo, napogneno naprej, kakor hodi medved. Makaru se je zdelo, da je temno lice Aleša postalo še temneje, veliki zobje pa so režali še bolj, ko po navadi.

Makara se je lotila odkritosrčna nevolja. — „Ti negoda ti: Lej ga, po mojih pasteh stika!“ — Res je. Makar sam se je ravnokar tudi plazil okolo Alešovih pastij, no to je bilo kaj drugega. Razloček pa je bil ta, da, ko je sam hodil poleg tujih pastij, čutil je strah, da ga zasačijo, ko pa so poleg njegovih pastij hodili drugi, bil je nejevoljen in je želel, da bi sam zasačil onega, ki tepta njegove pravice.

Smuknil je poprek k pastij, ki se je bila sprožila. Tam je bila lisica. Aleš je kakor medved cincal ravnolja. Treba ga je bilo prehiteti.

Nu, glej, tu je hlod, ki se je sprožil. Pod njim se vidi rudečkasta dlaka priloputnjene zverine. Lisica je praskala po snegu prav tako, kakor jo je videl poprej in ravno tako je upirala vanj svoje bistré oči.

— Titima (pusti)! To je moje, kriknil je Makar Alešu.

Titima! . . . odkliknil se je, kakor odmev, glas Aleša. — Moje! Oba sta cvrla ob jednem, kdo bo prej, začela vzdigati hlod in jemati iz pod njega zverino. Ko je bil hlod vzdignen, vstala je tudi lisica. Skočila je daleč, potem se ustavila, pogledala na oba Čalganca nasmešljivo, potem pripognila smrček, liznila mesto, kjer jo je hlod uščenil in je vesela pobežala naprej in ljubeznjivo pomahovala repom.

Aleš je hotel prasniti za njo, toda Makar ga je zgrabil od zadaj za polo kožuha.

Titima! Zakričal je. To je moje! in sam jo je udrl za lisico.

„Titima!“ odzval se je, kakor odmev, zopet glas Aleša, in Makar je občutil, da je zdaj on njega zgrabil za kožuh in mahoma tekel zopet spredaj.

Makar se je razkačil. Pozabil je lisico in cvrl za Alešem, ki je bežal.

Bežala sta kar se je dalo. Mecesnova veja je posnela kučmo z Aleševe glave, pa ni bilo časa, da bi jo pobral. Makar je bil za petami z jarostnim vpitjem. Toda Aleš je bil vselej bolj premeten, nego ubogi Makar. Hipoma se je ustavil, se obrnil in napognil glavo. Makar je trčil v njo trebuchom in se prekopicnil v sneg. Ko je padal, potegnil mu je prokleti Aleš kučmo z glave in se skrnil v tajgi.

Makar se je medlo vzdignil. Čutil je, da je do cela pobit in nesrečen. Nравstveno stanje njegovo bilo je gnusno. Lisica je bila uže v rokah, a zdaj . . . Zdelo se mu je, da je v potemnevšej goščavi še enkrat nasmešljivo mahnila repom, pa se skrila za vselej. Potemnelo je. Belkasti oblaček toliko da se je videl nad

glavo. On je počasi nekako tajal, od njega so se nekako trudno in otožno lili žarki severnega sija in umirali.

Po vrelem telesu Makara curljali so celi potoki ostrih kapelj talega snega. Sneg se mu je vtihotapil v rokave, za vratnik kožuha, mužil se na hrbtu, lil za golence. Prokleti Aleš jo je popihal z njegovo kučmo. Rokavice je usejal nekje, ko je bežal. Slaba mu je pela. Makar je znal, da se ljuti mraz ne šali z ljudmi, ki hodijo v tajgo brez rokavic in brez kučme.

Dolgo je uže šel. Kakor je računil, bi moral že zdavnaj priti iz Jamalaha in zagledati zvonik, a vedno je še taval po tajgi. Goščava ga je kakor čarovnica držala v svojih objemljajih. Iz daljave je bilo še vedno slišati taisto slavnostno klenkanje. Makaru se je zdelo, da mu gre naproti, pa zvonjenje se je vedno oddaljalo, in čem tiši in tiši so postajali njega prelivei, tem silneje je Makaru v srcu sililo obupanje.

Utrudil se je. Ves zadavljen je bil. Noge so kin-kale pod njim. V razbitem telesu je stokala topa bolečina. V prsih mu je zapiralo sapo. Roke in noge so bile uže kakor krepelci. Obnaženo glavo so stiskali nekaki razbeljeni obroči.

„Poginem, pa je!“ šinilo mu je po glavi. Pa vendar je šel.

Tajga je molčala. Samo zapirala se je za njim z nekako sovražno trmo: nikjer se ni svetilo; nikjer nič upanja.

„Poginem, pa je!“ mislil je vedno Makar.

Popolno oslabeled je. Zdaj ga je mlado drevje kle-stilo po licu kar naravnost, brez vsake sramožljivosti, kakor da mu navlašč nagaja v njegovem brezpomočnem položaji. V jednom mestu je na goličavo pribežal bel

uškan (zajec), sedel na zadnje lapice, pomigal dolgimi ušesi s črnimi marogami na konci in se začel umivati in se predrzno pačiti Makaru. Dal mu je razumeti, da on njega, Makara, odlično zna, da on je ravno taisti Makar ki je razstavil v tajgi ostroumne mašine, da bi njega zajca, pogubil, No zdaj on njemu lahko nagaja.

Makaru se je inak storilo. Mej tem se je tajga vedno oživljala, pa oživljala se je sovražno. Zdaj so celo daljna drevesa iztegovala veje na njegov pot ter ga zgrabila za lase. svrkala po očeh, po licu. Tétérevi so prihajali iz svojih skrivališč in ustavljali vanj svoje radovedne okrogle oči, a kosači so begali mej njimi z razpuščenimi repi in srdito odstavljenimi perotmi in so glasno pripovedovali svojim samkam o njegovih, Makarovih, zvijačah. Naposled pa je v daljnih goščavah zarežalo tisoč lisičjih smrkčkov. Nosljali so zrak in porogljivo gledali na Makara, migaje ostrimi ušesi, zajci pa so stali pred njega na zadnje lapice in hohotali in pripovedovali o Makarovih nesrečah.

To je bilo pa uže preveč.

„Poginem!“ pomislil je Makar in sklenil, da to stvari takoj.

Legel je v sneg.

Mraz je pritiskal in pritiskal. Poslednji prelive severnega sija so medlo migljali in se vlekli po nebu in pogledovali na Makara skvoz vršine tajge. Poslednji odmevi zvona slišali so se iz daljnega Čalgana.

Severni sij je zatrepetal pa ugasnil. Zvon je umolknil. Makar je umrl.

Kako se je to zgodilo, tega ni zapazil. On je vedel, da iz njega nekaj pojde in čakal je, kdaj tisto pojde. No iz njega ni šlo ničesar.

Pa vendar je izpoznaval, da je uže umrl, in zato je ležal pokojno; trenil se ni. Ležal je dolgo, — tako dolgo, da se je uže naveličal.

Popolno temno je bilo, ko je Makar začutil, da ga je nekdo nalabko brenil. Obrnil je glavo in odprl stisnene oči.

Zdaj so mecesni stali nad njim pokojni, tihi, kakor da jih je sram prejšnjega nagajanja. Mahnate jelke iztegovale so svoje široke, s snegom pokrite lape in se tiho tiho majale. V zraku so takoisto tiho padale blesteče snežinke.

Jarke dobre zvezde pogledovale so sè sinjega neba skoz goste veje, kakor da hote reči: „vidite, ubog človek je umrl“.

Nad samim telesom Makara je stal stari pop Ivan in ga nalabko brcal. Njegovo dolgo rjaso (talar) je pokrival sneg; sneg je bil tudi na kosmatej kučmi, na plečih, v dolgej bradi popa Ivana. Najbolj čudno je bilo pa to, da je bil to taisti pop Ivan, ki je umrl že pred štirimi leti.

To je bil dober pop. Nikoli ni pritiskal Makara zaradi bire, celo za razne ceremonije ni terjal denarja. Makar mu je sam določeval plačo za krščenje in za ceremonije, in sram ga je bilo, ko se je vspomnil, da mu je včasih dajal malo, včasih pa celo nič. Pop Ivan se ni žalil nikoli; njemu je bilo treba le jednega: vsako pot je bilo treba predenj polič žganja. Ako Makar ni imel denarja, pošiljal je pop Ivan sam po žganje in pila sta vkup. Pop Ivan se je napiljal vselej tako, da je mačko vikal. Tepel se je redko in ne močno. Kadar si uže ni mogel pomagati in se braniti, vozil ga je Makar domov, naj mati-popica skrbi zanj.

Da, to je bil dober pop; smrt njegova pa ni bila lepa. Jedenkrat, ko nikogar ni bilo doma in je pijani pop sam ležal na postelji, hotel je kaditi. Vstal je in opotekaje se, šel k peči, v kateri je močno gorelo, da bi zažgal pipo. Bil je uže prepijan, spesnilo se mu je, pa se je zavalil v ogenj. Ko so domači prišli domov, ostale so od popa samo noge še.

Vsem je bilo žal dobrega popa Ivana; pa ker so od njega ostale samo noge, ga uže noben zdravnik na svetu ni mogel ozdraviti. Noge so slovesno pokopali; na njih mesto pa je prišel drug pop.

Zdaj je ta pop stal cel poleg Makara in ga suval.

— Vstajaj, Makar, — rekel je. — Pojdiva.

— Kam neki pojdem? vprašal je Makar nezadovoljen.

On je mislil, da, če je uže „poginil“, to mu je dolžnost ležati pokojno, ne pa da bi zopet taval po tajgi brez pota. Sicer čemu mu je bilo poginiti?

— Pojdiva k velikemu Tojonu. ¹⁾

Čemu neki? vprašal je Makar.

Sodil te bo, odgovoril je pop otožno in nekako milo.

Makar si je domislil, da se je po smrti res treba javiti nekam k sodbi. V cerkvi je nekaj tako slišal. Pop torej govori to, kar je. Treba je bilo vstati.

In Makar je vstal in godrnjal za-se, da celo po smrti človeku ne dajo miru.

Pop je šel spredaj, Makar pa za njim. Šla sta vedno naravnost. Mecesni so si lepo ogibali in ju puščali mimo. Šla sta k jutru.

Makar se je čudil, ko je zapazil, da za popom ne ostaja sledu v snegu. Ko je pogledal sebi pod noge, tudi ni bilo sledu: sneg je bil čist in gladek, kakor prt.

¹⁾ Tojon gospod, gospodar, glavlar.

Mislil je, da zdaj bi mu bilo zelo pripravno hoditi po tujih pasteh, ker nihče bi tega ne vedel; ali pop je očitvidno uganil njegovo skrivno misel; obrnil se je k njemu in rekel:

— Nehaj! Ti ne veš, kaj doboš za vsako tako misel.

— Nu, nu! odgovoril je Makar nedovoljen. Še pomisliti, da bi ne smel? Kaj si neki tako hud. Raji molči!

Pop je pomajal z glavo in šel dalje.

— Ali bo daleč treba? — vpraša Makar.

— Daleč! odgovori pop otožno.

— Kaj bova pa jedla? — vpraša Makar skrbno.

— Ti si pozabil, — reče pop, — da si umrl, in da ti zdaj ni treba ni jesti ni piti.

Makaru to ni bilo posebno všeč. Seveda, to je dobro takrat, kadar jesti ni kaj, pa tako bi bilo bolje ležati, kakor je ležal, ko je umrl. Da bi pa šel in še daleč šel, pa nič ne jel, to je pač vendar čudno. Zopet je zagodrnjal.

— Ne godrnjaj! — rekel je pop.

— Je uže dobro! odgovoril je on razžaljen ter se pritoževal dalje sam za-se in godrnjal, da tu redu ni prav nobenega: „Človeka silijo, jesti mu pa ni treba! Kdo je kaj takega slišal?“

Bil je zelo nedovoljen ves čas, ko je šel za popom. Šla pa sta, kakor se je zdelo, uže dolgo. Res je, Makar zarje ni še videl, pa kolikor sta uže hodila, bi sodil, da hodita uže cel teden: tako veliko sta pustila za seboj jarkov in hribov, rek in jezer, tako veliko lesov in ravnin sta prešla. Kadar se je Makar oziral, zdelo se mu je, da temna tajga sama beži od njiju nazaj, visoki snežniki pa da se nekako tajajo v nočnem somrakū in se hitro skrivajo za obnebjem.

Zdelo se mu je, da se vzdigujeta vedno višje. Zvezde so postajale vedno večje in svetleje. Potem se je izza grebena višave, na katero sta se vzdignila, pokazal krajec zahajajoče lune. Ona, kakor da hoče uiti in da jo Makar in pop dohajata. Naposled se je zopet začela vzdigati nad obnebjem. Šla sta po ravnem, visokem mestu.

Zdaj je postalo svetlo, mnogo svetleje, nego ob začetku noči. To seveda je bilo zato tako, ker sta bila bliže k zvezdam. Zvezde, velike kakor dobro jabelko, lesketale so v jednomer, luna pa, podobna dnu velikega zlatega soda, sijala je kakor solnce in osvečala ravnino od kraja do kraja.

Na ravnini se je čisto natančno videla vsaka snežinka. Po njej je ležalo brez števila cest, in vse so se na vzhodu zjedinjale v jedno. Po cestah so šli ljudje v različnih oblekah in različne postave.

Makar, ki je pazljivo ogledoval jednega jezdeca, kar hipoma krene s ceste in teče za njim.

— Postoj, postoj! kriči pop, no Makar ga celo slišal ni. Izpoznal je znanega Fatara, kateri mu je pred šestimi leti ukradl pegastega konja, pred petimi leti pa umrl.

Zdaj je Tatar jahal na onem pegastem konji. Konj se je vedno vzdigal na zadnje noge. Izpod kopit so mu leteli celi oblaki snežnega prahu, v katerih so se zvezdni žarki prelivali v raznih barvah. Makar se je čudil, ko je videl to bešeno ježo, da je on, ki je bil peš, mogel doiti Tatara. Sicer pa se je Tatar postrežljivo ustavil, ko je nekoliko korakov od sebe zapazil Makara. Makar je srdito planil nanj.

— Pojdiva k starosti! ¹⁾ kričal je. — To je moj konj! Desno uho ima razrezano . . . Lej ga, kako je

¹⁾ Člen selske policije.

pameten! Jaha na tujem konji, gospodar naj pa peš krevsa, kakor kak berač.

— Postoj! — rekel je na to Tatar. — Ni treba k starosti. Tvoj je konj praviš? Na, pa ga vzemi! Prokleta mrha! Peto leto ga jezdim, pa sem vedno na enem mestu. Pešci me vedno prehitevajo. Za dobrega tatara je to celo sramota.

In zanesel je nogo, da bi zlezal iz sedla, na to je spehani pop prihitel k njima in zgrabil Makara za roke.

— Nesrečnež! — vzkliknil je, — kaj delaš? Ali ne vidiš, da te Tatar hoče opehariti?

— Seveda opehariti, — zakričal je Makar mahaje z rokami: Konj je bil dober, daj Bog vsakemu gospodarju takega, Štirideset rubljev so mi dajali zanj še na tretjej travi . . . Ne-e, brat! Če si mi izpridil konja, zakoljem ga na meso, ti pa mi ga plačaj v gotovem denarji. Misliš, če si Tatar, take pravice ne dobom?

Makar se je togotil in navlašč kričal, da bi se več ljudij zbralo okoli njega, ker Tatarov se je bal od nekdej. Toda pop je ohladil njegovo razkačenost.

— Tiše, tiše, Makar! Ti vedno pozabivaš, da si uže umrl. K čemu ti je konj! In v nameček, ali ne vidiš, da greš ti peš veliko hitreje, nego Tatar na konji. Ali češ, da bi ti bilo treba jahati tisoč let?

Makar je uganil, zakaj mu je Tatar tako dobre volje oddajal konja.

„Zvita buča!“ pomislil je in se obrnil k Tataru.

— Je uže dobro! Le jaši, tožil te bom pa vendar prijatelj.

Tatar je srdito potegnil kučmo na čelo in hlestnil konja. Konj se je vspel, klobišči snega so se mu posuli

izpod kopit; pa dokler se Makar in pop nista ganila, tudi Tatar od njiju ni odjezdil ni na jedno ped.

Srdito je pljunil in se obrnil k Makaru.

— Poslušaj prijatelj, ali nimaš tobaka? Strašno bi rad kadil, pa svoj tabak sem skadil že pred štirimi leti.

— Pes je tvoj prijatelj, ne pa jaz! odgovori Makar srdito. Vidiš ga: konja je ukral, pa še tabaka mu daj! Zlodej naj te pobere, meni te ne bo žal.

In s temi besedami začel je iti Makar dalje.

— Veš, raji bi mu bil dal list tabaka, — reče mu pop Ivan. Zato bi ti Tajon na sodbi odpustil najmanj sto grehov.

— Kaj mi pa prej nisi tistega povedal? zarežal je Makar.

— Zdaj je uže pozno, da bi te učil. Ti bi bil moral zvedeti to od popov, dokler si bil živ.

Makar se je razsrdil. Od popov ni videl nobene koristi: pobirajo biro, pa ga še tega niso naučili, kdaj je treba Tataru dati list tabaka, da bi se dobilo odpuščenje grehov. To ni kar si bodi: sto grehov . . . za en listič tabaka. To pač nekaj velja!

— Postoj, reče Makar. — Nama bo dovolj jednega lista, druge štiri oddam pa precej Tataru. To bo štiri sto grehov.

— Ozri se, — reče pop.

Makar se je ozrl. Zadaj se je razstilala samo bela zapuščena ravnina. Tatar je v jedno sekundo v daljavi zamigljajal ko drobna pika. Makaru se je zdelo, da je videl, kako bel prah leti izpod kopit njegovega pegca, no čez sekundo je tudi ta pika zginila.

— Nu, nu! — reče Makar. Tatar bo uže kako izhajal tudi brez tabaka. Vidiš, kako je izpridil konja, prokleti peslajnar!

— Ne, — pravi pop, on ni izpridil konja, no ta konj je vkraden. Ali nisi slišal od starih ljudij, da se na vkradenem konji daleč ne prijezdi?

Makar je v resnici slišal to od starih ljudij; ker pa je v življenji večkrat videl, da so Tatari na kradenih konjih celo do mesta jezdili, tak se ve da starim ljudem ni verjel. Zdaj pa se je prepričal, da tudi stari ljudje včasih resnico govore.

In začel je ravnini prihitevati množico jezdecev. Vsi oni so se drvili ravno tako hitro, kakor prvi. Konji so leteli kakor ptiči, jezdeci so bili vsi potni, a vendar jih je Makar vedno dohajal in puščal za seboj.

Večinoma so to bili Tatari, pa srečavali so se tudi pravi Čalganci; nekateri iz poslednjih so sedeli na kradenih bikih in jih poganjali s šibami.

Makar je gledal na Tatаре srdito in je vsako pot godrnjal, da se jim že prav godi. Kadar pa se je srečaval s Čalganci, vselej se je ustavljal in blagodušno besedoval z njimi: to so mu vendar bili prijatelji, da si so bili tatje. Tu pa tam je izražal svoje pomilovanje tako, da je pobral na potu šibo in pridno poganjal od zadaj vole in konje; no komaj je delal sam nekoliko korakov, uže so jezdicí ostajali zadaj v podobi drobinčastih pik.

Ravnina se je zdela brezkončna. Puščala sta za seboj neprenehoma jezdece in pešce, a vendar se je okrog zdelo vse prazno. Med dvema in dvema potnikoma je ležalo, tako se je zdelo, nekaj stotin ali tisočij vrst.¹⁾

¹⁾ Ruska mera = 1 kilometer.

Mej drugimi prikaznimi zapazil je Makar neznanega starca; videlo se je, da je brčkone Čalganec; to se je videlo na licu, po obleki, celo po hoji, pa Makar se ni mogel domisliti, da bi ga bil prej kdaj videl. Na starem je bil raztrgan kožuh, velika kučma z uhlji, tudi vsa raztrgana, stare irhaste blače in raztrgane telečje opanke. No kar je najhujše, — da si je bil strašansko star, — cijazil je štupo-ramo še bolj stare babe, katerej so se noge vlačile po zemlji. Starec je sopihal, opotekal se in se z vso težo opiral na gorjačo. Makaru ga je bilo žal. Ustavil se je. Starec se je tudi ustavil.

— Govori! — rekel je Makar prijazno.

— Ne, — odgovoril je starec.

— Kaj si slišal?

— Nič nisem slišal.

— Kaj si videl?

— Nič nisem videl.

Makar je nekoliko pomolčal, potem pa izprašal starca, kdo je in odkod se plete.

Starec je povedal. Zdavnaj uže, — sam ne ve, koliko je let, — zapustil je Čalgan in šel na „goro“ nebesa služiti. Tam ni delal ničesar, jel moroško¹⁾ in korenine, ne oral, ne sejal in ne mlel žita na žrnovu in davkov ne plačeval. Ko je umrl, prišel je h Tojonu na sodišče. Tojon ga je vprašal, kdo je in kaj je delal. On je povedal, da je šel na „goro“ in nebesa služiti. — Dobro, rekel je Tojon, kie pa je tvoja staruha? Pojdi, privedi sem tvojo staruho. In šel je po staruho, staruha je pred smrtjo prosila vbogajme, nikogar ni bilo, ki bi jo bil živil, ni kože, ni krave, ni kruha ni imela. Oslabela je

¹⁾ Moróška neka jama.

in ne more vlačiti nog. In da on zdaj mora staruho h Tojonu nesti štupo ramo.

Starec se je zjokal, staruha pa ga je brenila kakor bika, in je rekla slabo, pa srdito:

— Nesi!

Makaru je postalo starca še bolj žal, in strašansko se je obveselil, da se mu ni posrečilo iti na „goro“. Njegova babnica je bila staruha korenjaške postave, in njemu bilo še težje nositi jo. Ko bi ga pa ona v nameček še brala, gotovo bi ga kmalu zajezdila tako, da bi v drugič umrl.

Iz usmiljenja je prijel staruho za noge, da bi pomagal prijatelju; pa komaj je prestopil dvakrat ali trikrat, moral je uže izpustiti hitro staruhine noge, da bi se ne izpulile in mu ne ostale v rokah. V jedno minuto je starec sè svojo nošo izginil izpred očíj.

Na daljšem potu Makar ni srečaval več oseb, katere bi mu bile posebno zanimive. Tu so bili tatje, na katerih je bilo nakopičeno, kakor na tovorni živini, krađeno blago, da so se komaj premikali; debeli jakutski tojoni tresli so se, na visokih sedlih, kakor zvoniki, zadevaje s svojimi visokimi kučmami oblake. Ravno tu so skakljali ubogi dninarji suhi in lahki, kakor zajci. Šel je mračen morilec, ves v krvi, z divje-tajočim pogledom. Zastonj je padal v čisti sneg, da bi umil krvave madeže. Sneg se je hipoma okrog rudečil, kakor krvava pena na kropu in madeži so na morilcih izstopalji še natančneje, a v pogledu videla se je groza in divje obupanje. In vedno je šel in se ogibal tujih, ustrašenih pogledov.

Majhne otročje duše pa so v zraku migljale in migljale, kakor ptičice. Letale so v velikih rojih, čemur se pa Makar ni čudil. Slaba, surova jed, nesnaga, ogenj

kameljkov in hladni prepahi v jurtah — vse to je uničevalo v samem Čalganu vsako leto čele stotine otrok.

Kadar so te duše priletavale poleg morilca, metale so se kakor ustrašena jata daleč v stran, in dolgo potem se je slišal v zraku hitri, vznemirjeni šum njihovih majhenih perotij.

Makar je nehote zapazil, da se on, v primeri z drugimi, podviga dovolj hitro, in takoj je to pripisal svojim dobrim delom.

— Slušaj, oče, — rekel je, — kako pa ti misliš? Res je, da sem ga rad vlekel, ko sem bil živ, pa vendar sem bil dober človek. Bog me ljubi.

Radoveden je še strani pogledal na popa. Imel je zadnjo misel: izvedeti kaj od starega popa. No oni je kratko rekel: — Ne povišaj se; blizu je. Kmalu sam izveš.

Makar prej celo ni zapazil, da se je na ravnini začelo nekako zoriti. Najprej je, kakor zvoki mogočega orkestra, izza obnebja pribežalo nekoliko svetlih žarkov. Hitro so pobežali po nebu in pogasili jarke zvezde. In zvezde so ugasnile, in luna je zašla. In snežna ravnina je potemnela.

Takrat so se nad njo vzdignile megle in se postavile okolo ravnine, kakor častna straža.

In na jednom mestu, na vztoku, postale so megle svetleje, oblečene v zlato.

In potem so se megle zazibale, zlasti vojaki naklonili so se dolu.

In izza njih izšlo je solnce in je stopilo na njih zlate hrbte in se je ozrlo po ravnini.

In ravnina je zasijala vsa v oslepljajočem iji, kakoršnega še nihče ni videl.

In megle so se vzdignile slavnostno, kakor ogromen pevski zbor, raztrgale se na zapadu, in zibaje se poletele gori.

In Makaru se je zdelo, da sliši čudovito lepo petje. To je bila, zdelo se mu je, taista, davno znana pesem, s katero vsakokrat zemlja pozdravlja solnce, kadar vzhaja. Pa Makar nanjo še nikdar ni pazil, kakor bi se moralo, in prvikrat je zdaj razumel, kako čudovito lepa pesem je to.

Obstal je in poslušal in ni hotel iti dalje, a hotel je večno stati tukaj in poslušati . . .

Toda pop Ivan ga je cuknil za rokav.

— Pojdiva noter, — rekel je. Prišla sva.

Tu je Makar zapazil, da stoji pred velikimi vrati, katero je prej skrivala megla.

Zelo ni hotel iti, pa vendar je poslušal.

* * *

Všla sta v veliko, prostorno kočo, in še le ko je prišel Makar sem, je zapazil, da je bilo zunaj močno mraz. Sredi kočje je stal čudovito lep, rezljan kameljek, iz čistega srebra, in v njem so plapolala srebrna polena, ki so dajala ravno toploto, ki je hipoma prešinjala vse telo. Ogenj tega prekrasnega kameljka ni rezal očij, le grel je, in Makar je zopet želel, da bi za vselej in vedno se grel. Pop Ivan se je tudi približal k kameljku in je stegnil k njemu svoje prezeble roke.

V kočji je bilo četrto vrat, iz katerih so samo jedne vele ven, v druga pa so neprenehoma vhalji in hodili ven nekaki mladeniči v dolgih, belih srajcah. Makar je iztuhtal, da so to bržkone hlapci tukajšnjega Tojona. Zdelo se mu je, da jih je nekje uže videl, pa se ni mogel domisliti. A, kje pač. Ne malo se je čudil temu,

da so vsakemu hlapcu na hrbtu bingljale velike bele peroti, in mislil je, da ima Tojon bržkone še druge hlapce, kajti ti bi se bržkone sè svojimi peroti ne mogli laziti po goščavi v tajgi, ako bi bilo treba nasekati drov ali prekelj.

Jeden hlapecv se je tudi približal k kameljku in se obrnil s hrbtom k njemu; potem pa je začel govoriti s popom Ivanom:

— Govori!

— Nemam kaj, odgovori pop.

— Kaj si slišal na svetu?

— Nič nisem slišal.

— Kaj si videl?

— Nič nisem videl.

Oba sta nekoliko časa molčala; potem je pop rekel:

— Pripeljal sem, vidiš, jednega.

— To je Čalganec? — vprašal je hlapec.

— Da, Čalganec.

— Nu, torej je treba pripraviti to veliko tehtnico.

In on je šel ven v jedna vrata, da bi naročil, kar je treba; Makar pa je vprašal popa, k čemu bo tehtnica in zakaj pač ta velika?

— Vidiš, — odgovori pop nekoliko v zadregi, — tehtnice je treba, da bi stehali; dobro in hudo približno drži skleda tehtnice na taistej višini; samo Čalganci imajo toliko grehov, da je za nje Tojon velel narediti posebno tehtnico z velikansko skledo za grehe.

Pri teh besedah je Makara nekako prasnilo pri srcu. Začel se je bati.

Hlapci so vnesli in postavili veliko tehtnico. Jedna skleda je bila zlata in majhna, — druga — lesena in

velikanska. Pod to drugo se je hipoma odprla globoka, črna jama.

Makar je šel bliže in je pazljivo ogledal tehtnico, da bi ne bilo kake sleparije. No sleparije ni bilo. Skledi ste stali ravno in se niste zibali.

Sicer pa ni popolno razumel, kako je tehtnica narejena, in bi imel rajši opraviti z ročno tehtnico, na kateri se je izvrstno naučil v svojem dolgem življenji prodajati in kupovati z velikim dobičkom za-se.

— Tojon gre, — pravi hipoma pop Ivan in začne hitro popravljati svojo haljo.

Srednja vrata so se odprla, in noter je prišel star — prestar Tojon, z veliko srebrno brado, ki mu je segla doli pod trebuh. Oblečen je bil v bogate kože in tkanine, na nogah pa je imel tople črevlje, obšite z žametom, kakoršne je Makar videl na starem slikanji v cerkvi.

In komaj je Makar pogledal na starega Tojona, takoj je izpoznal, da je to taisti starec, katerega je videl naslikanega v cerkvi. Samo da tukaj sina ni bilo poleg njega; Makar je mislil, da je sin bržkone kam šel po svojih opravkih. Ali golob pa je priletel v kočo, se pokrožil nad glavo starca in mu sedel na kolena. In stari Tojon je začel gladiti goloba, sedé na stolu, ki je bil navlašč pripravljen zanj.

Lice starega Tojona je bilo dobro, in kadar je Makaru postajalo posebno težko na srci, pogledal je na to lice, in takoj mu je odlegalo.

Na srci pa mu je postajalo težko zato, ker je vspomnil hipoma vse svoje življenje do najmanjše podrobnosti, vspomnil vsak korak svoj in vsak udar sekire in vsako posekano drevo, in vsako sleparijo, in vsak frakelj žganja, ki ga je izpil.

In sram ga je postalo in ustrašil se je. Ko pa je pogledal na lice starega Tojona, postal je pogumen.

Pogumen pa je postal zato, ker je uganil, da to ali drugo reč se morda posreči skriti ali utajati.

Stari Tojon je pogledal nanj in vprašal, kdo je on in odkod, kako se piše in koliko let ima od rojstva?

Ko je Makar odgovoril, vprašal je stari Tojon:

— Kaj si storil v svojem življenji?

— Saj veš sam, — odgovori Makar. — Ti imaš gotovo vse zapisano.

Makar je izkušal starega Tojona, da bi izvedel, ali ima res vse zapisano.

— Sam govori, — reče stari Tojon.

Makar se je ohrabril.

Začel je preštovati svoja dela, in dasi je pomnil vsak udar sekire in vsako posekano prekljo, in vsako brazdo, ki jo je oral, navrgel je vendar cele tisoče prekelj in cele stotine voz drv in stotine hlodov in stotine mernikov, ki jih je baje sejal.

Ko je vse naštel, obrnil se je stari Tojon k popu Ivanu:

— Prinesi no bukve sem.

Takrat je Makar izprevidel, da pop Ivan služi Tojonu za pisarja in se je zelo razjezil, da mu oni po prijateljsko tega ni prej povedal.

Pop Ivan je prinesel velike bukve, jih odprl in začel čitati.

— Poglej no, — rekel je stari Tojon, koliko je prekelj? Pop Ivan je pogledal in je rekel otožno.

— Cele tri tisoče je navrgel.

— Laže! zavpil je Makar razkačen. Gotovo se je zmotil; on je pijanec in je grdo umrl!

— Molči ti! — reče stari Tojon. — Ali je od tebe jemal preveč za krščenje ali za svatbe? Ali je terjal biro od tebe?

— To pa ne, to! — odgovori Makar.

— Vidiš, — reče Tojon; — to pa sam vem, da je rad pil. In stari Tojon se je razjezil.

— Beri zdaj njegove grehe po bukvah, zato ker on je slepar, jaz mu ne verjamem, — rekel je Tojon popu Ivanu.

Mej temi so hlapci vrgli na zlato skledo Makarove preklje in drva in kar je oral in sploh vse njegovo delo. In vsega se je nabralo toliko, da se je zlata skleda tehtnice spustila, lesena pa se je vzdignila visoko in ni je bilo mogoče doseči, tako da so mladi božji hlapci vzleteli na svojih perotih, in cela stotina njih jo je vlekla dolu za vrvi.

Težko je bilo torej delo Čalganca!

Pop Ivan pa je začel čitati iz knjige vse goljufije, in pokazalo se je, da goljufij je bilo: jedenindvajset tisoč devetstotriintrideset; in začel je pop čitati, koliko poličev žganja je Makar popil, in pokazalo se je, da štiristo poličev, — in pop je čital dalje, Makar pa je videl, da lesena skleda tehtnice preteguje zlato skledo in da se uže spušča v jamo, in dokler je pop čital, spuščala se je neprenehoma.

Takrat je Makar pomislil zase, da mu bo huda predla: pomeknil se je k tehtnici in je poskusil podstaviti nogo pod skledo tako, da bi nihče tega ne zapazil. Pa jeden iz hlapcev je zapazil, in med njimi se je zaslišal šum.

— Kaj imate tam? — vpraša stari Tojon.

— Nogo je hotel podstaviti pod tehtnico, — odgovoril je hlapec. Takrat se je Tojon srdito obrnil k Makaru in rekel:

— Vidim, da si ti slepar, lenuh in pijanec Davki niso plačani, popu bire nisi dajal, izpravnik¹⁾ greši zavoljo tebe in se priduša, kadar se domisli na-te.

In obrnivši se k popu Ivanu, rekel je stari Tojon:

— Kdo v Čalганu največ naklada na konje in kdo tam največ vozi?

Pop Ivan odgovori:

— Mežnar. On prepeljava pošte ter vozi izpravnika. Takrat je stari Tojon rekel:

— Dajte tega lenuha mežnarju za konja, naj mu vozi izpravnika, dokler bo mogel krevsati. Potlej bomo pa uže videli . . .

In komaj je stari Tojon izrekel to besedo, odprla so se vrata in v kočo je prišel sin starega Tojona in sedel na desno roko od njega.

In sin je rekel:

— Slišal sem tvojo sodbo . . . Dolgo sem živel na svetu in vem, kako je tam: težko bo ubožcu voziti izpravnika! Pa . . . naj bo tako! Samo da morda še kaj pove. Govori, ubožec!

Takrat se je zgodilo nekaj čudnega. Makar, taisti Makar, kateri v življenji nikoli ni govoril deset besedij zaporedoma, občutil je v sebi hipoma dar govora. Začel je govoriti in sam se je začudil. In zgodilo se je, kakor da sta dva Makara: jeden je govoril, drugi pa poslušal in se čudil. Svojim ušesom ni verjel. Govor se mu je lil plavno in strastno, besede so lovile jedna drugo in se stavile v dolge, pravilne redi. Ni se bal. Če se mu

¹⁾ Okrajni glavar.

je včasih tudi zalétalo, vendar si je takoj pomagal in je kričal dvakrat glasneje. Glavna stvar pa je: on je čutil sam, da govori prepričevalno.

Stari Tojon, ki se je iz začetka nekoliko razjezil, začel je potlej poslušati bolj pazljivo, kakor da se je prepričal, da Makar vendar ni tak tepec, kakor je on mislil naprvo. Pop Ivan se je naprvo celo prestrašil in začel cukati Makara za polo kožuha, ali Makar se je odmahnil in je daljše govoril. Potem se je tudi pop nehal bati in na ustnih mu je celo razcvel smehlaj, ko je videl, da njegov župljan reže resnico in da je ta resnica vseč staremu Tojonu. Celò mladeniči v dolgih srajcah in z belimi perotmi, ki so služili staremu Tojonu za hlapce, prihajali so iz svoje sobe k vratom in se čudili, ko so poslušali, kar je govoril Makar in dregali jeden drugega s komolci.

Začel je tako, da noče iti za konja k mežnarju. In ne zato noče, češ, da se boji težkega dela, ampak zato, ker je ta sodba nepravična. Ker pa je ta sodba nepravična, tak se jej on ne pokori in mu je mari zanjo, kakor za lanski sneg. Naj z njim naredo, kar hote. Naj ga celo hudičem oddajo za vselej za dninarja, izpravnika pa vozil ne bo, ker je to nepravično. In naj ne mislijo, da se boji biti za konja; mežnar konja goni, pa daje mu ovsa; njega pa so gonili vse življenje, ovsa pa mu nikdar niso pokladali.

— Kdo te je gonil? vpraša stari Tojon srdito.

Da, da, vse življenje so ga gonili. Gonili so ga staroste in staršine, uradniki in izpravniki, ki so terjali davke; gonili so ga popi, ko so terjali biro; gonila sta ga uboštvo in lakota; gonili so ga mrazi in vročina, dežji in suša; gonila ga je zmrzla zemlja in hudobna

tajga! Živina gre naprej in gleda na zemljo in ne ve, kam jo ženó . . . On ravno tako. Ali je vedel, kaj pop čita v cerkvi in zakaj mu gre bira? Ali je on vedel kam in čemu so odpeljali njegovega staršega sina, katerega so vzeli v vojake, in kje je umrl in kje ležé zdaj njega bele kosti?

Pravijo, da je veliko žganja pil? Seveda, to je res; pa njegovo srce je prosilo žganja.

— Koliko praviš, poličev?

— Štiristo, — odgovori pop Ivan, pogledavši v bukve.

Dobro! No, ali je bilo to žganje? Tri četrtnine so bile vode in le jedna četrť pravega žganja, pa še to je bilo na tobaku. in tako je treba, odnehati tristo poličev.

— Ali resnico govori? vpraša stari Tojon popa Ivana, in videlo se je, da se še jezi.

— Golo resnico, — odgovori bitro pop Ivan; Makar pa je nadaljeval.

Tri tisoče prekelj je navrgel? Naj bo to tako? Naj je nasekal samo šestnajst tisoč. Ali pa je to malo? In v nameček, dva tisoč je sekal, ko je bila bolna njegova prva žena. In težko mu je bilo na srci in hotel je sedeti doma poleg svoje žene, pa uboštvo ga je podilo v tajgo. V tajgi pa se je jokal, in solze so mu zmrzevale na trepalnicah in od gorjá je mraz prešinjal vsega noter do srca . . . Pa vendar je sekal!

Potem je žena umrla. Treba jo je bilo pokopati, denarjev pa ni bilo. In najel se je sekati drva, da bi plačal za ženino kočó na onem svetu . . . Kupec pa je videl, da mu je treba, in je dal samo po deset kopejek za voz. Staruha pa je ležala sama v nekurjenej, mrzlej kočí, on pa je spet sekal in se jokal. On misli, da je te vozove treba računati peterokrat in še več.

Staremu Tojonu so se na očeh pokazale solze, in Makar je videl, da ste se skledi na tehtnici zazibali in da se je lesena vzdignila, zlata pa spustila.

Makar pa je nadaljeval, češ, da oni imajo vse zapisano v bukvah. Naj le poiščejo: kdaj je on od koga izkusil lasko, prijaznost in radost? Kje so njegovi otroci? Kadar so umirali, bilo mu je grenko in težko, kadar pa so odrastali, uhajali so od njega, da bi se vsak posamezno boril s težkim siromaštvom. In on se je sestartal sam na svojo drugo ženo in je videl, kako ga zapuščajo moči in kako se bliža huda oslabelost, brez svojega kota. Stala sta osamljena, kakor stoje v pušči dve sirotljivi jelki, kateri bijejo z vseh stranij grozne snežne burje.

— Ali je res? — vpraša zopet stari Tojon.

In pop je hitro odgovoril:

— Vse je res!

In tehtnica se je zopet zamajala . . . Pa stari Tojon se je zamislil.

— Kaj pa je to, — rekel je: — saj vendar imam na zemlji prave pravične . . . Oči so jim jasne, lica svetla, obleka brez madežev . . . Srca imajo mehka, kakor dobra prst; vzprejemajo dobro seme in rasto kakor lilija v polji in lepodišeče setve, katerih dišava mi je prijetna. Poglej pa ti na se!

In vsi pogledi so se uprli v Makara, in sram ga je začelo biti; občutil je, da ima kalne oči, lice temne, brada in lasje so mu mršavi, obleka raztrgana. In dasi se je dolgo časa pred smrtjo pripravljaj, da bi si kupil črevlje in stopil pred sodni stol božji, kakor se gre pravemu kmetu, je vendar vselej zapijal denarje, in zdaj stoji pred Tojonom, kakor najzanimnejši Jakut, v razdrapanih opankah. In najraje bi se udrl v zemljo.

— Lice tvoje je temno, — nadaljeval je stari Tojon, oči kalne in obleka raztrgana. Po srci pa ti raste osat in trnje in grenki pelin. Sej zakaj ljubim moje pravične in odvrčam lice od takih nepobožnežev, kakor si ti.

Srce Makara se je stisnilo. Sram ga je postalo, da je tak. Naklonil je glavo, a spet jo je vzdignil in začel govoriti:

O kakih pravičnih pa govori Tojon? Ako o onih, ki so živeli na zemlji ob jednom z Makarom v bogatih hišah, tak jih Makar dobro pozna. Njih oči so jasne, ker niso prelivale toliko solz, kolikor jih je prelil Makar, lica pa imajo svetla, ker jih umivajo v dišavah; čisto obleko pa so jim tkale tuje roke.

Makar je zopet povetil glavo, pa takoj jo je zopet vzdignil.

In vendar, češ, ali on ne vidi, da se je rodil tak, kakor drugi: z jasnimi, odkritimi očmi, v katerih sta se zrcalila nebo in zemlja, in s čistim srcem, ki je pripravljeno bilo, da se odpre vsemu lepemu na svetu? In ako zdaj hoče skriti pod zemljo svojo mračno in zanikarno postavo, tak tega ni on kriv. Kdo pa je kriv? Tega on ne ve . . . Ve pa jedno: da potrpežljivosti je konec v njegovem srci.

* * *

Seveda, ko bi Makar mogel videti, kakor učinek so imele njegove besede na starega Tojona, ko bi on videl, da je vsaka njegova jezna beseda padala na zlato skledo kakor svinčena utež, seveda bi upokojil svoje srce.

Pa on vsega tega ni videl, ker v srce se mu je vlivalo slepo obupanje.

On je ogledal vse svoje grenko življenje. Kako je mogel do zdaj prenašati to strašno breme? Prenašal ga

je, ker je pred njim vedno migljalo — upanje, kakor zvezda mej oblaki. On je živ, torej ga morda čaka še kaj boljšega. Zdaj pa je stal na konci, in upanje je ugasnilo.

Takrat je v njegovej duši postalo temno, in v njej je začela razgrajati jarost, kakor v pušči burja o glubej noči. Pozabil je, kje je, pred čigavim licem stoji, pozabil je vse, le svoje jeze ne . . .

Pa stari Tojon mu je rekel:

— Počakaj, ubožec! Ti nisi na zemlji. Tukaj se tudi zá te najde pravica.

In Makar se je stresel. Na srce mu je palo izpoznanje, da imajo usmiljenje k njemu, in ono se je zmeščalo; ker pa je pred njegovimi očmi stalo vse njegovo ubogo življenje, od prvega dne do poslednjega, postalo je tudi njemu žal samega sebe. In zjokal se je . . .

In stari Tojon se je tudi jokal . . . In jokal se je stari pop Ivan, in mladi božji hlapci so prelivali solze ter jih brisali s svojimi širokimi, belimi rokavi.

Tehtnica pa se je vedno majala in lesena skleda se je vzdigala vedno višje in višje! . . .

Ruski trgovec Afanasij Nikitin v Indiji.

(Iz »Istorije ruske slovesnosti« priobčil profesor I. Vrhovec).

Portugalec Vasco de Gama je prišel v Indijo prvokrat l. 1497., da bi osnoval med svojo domovino in med bogato in indijsko deželo kupčijsko zvezo. Isti namen je vodil Rusa Afanasija Nikitina že osemindvajset let poprej v Indijo. Hotel je otvoriti indijski kupčiji pot neposredno na Rusko. To misel so mu vdahnili srednjeazijski kupci, ki so prihajali v rojstveno mesto Afanasijevo v Tver in v druga ruska mesta ob Volgi. Uverili so ga, da bo v Indiji ugodno prodajati rusko blago, od tamkaj pa dovažati reči, ki bi se prav lahko prodajale na Ruskem. Predrzna misel, napraviti kupčijsko zvezo z Indijo, ni dala miru podjetnemu tverskemu trgovcu. Žal, da se ni obistinila. Afanasij se je pridružil s svojim blagom in s svojimi tovariši ruskemu poslanstvu, ki je odhajalo v Šemahu. Hotel je namreč preko Perzije potovati v Indijo. Toda že na poti v Perzijo so ga oropali Tatari. Vzeli so mu celo cerkvene knjige, ki jih je bil vzel seboj, da bi popolnoma ne pogrešal duhovne tolažbe. Nekaj denarja jim je pa le utajil,

ker popolnoma prazen ne bi bil mogel priti v Indijo. Tamkaj je ostal tri leta; kupoval je in prodajal z raznovrstnimi podjetji.

Kar je doživel v Indiji, je popisal v potopisu, ki ni znamenit samo v ruskem slovstvu, nego je občeevropskega pomena in nosi naslov: „Hoja (hoždenije) za tri morja“ t. j. črno, hvalinsko in indijsko morje. Mestoma vpleta Afanasij v svoj potopis tuje, neznane besede in izreke, kar svedoči, da je moral biti večč kakemu vzhodnemu jeziku, sicer bi mu ne bilo mogoče toliko časa bivati v tujini.

Afanasij Nikitin opisuje jako živo in podrobno Indijo. Bil je pozoren in natančen opazovalec. Seveda marsičesa ni mogel razumeti, tako n. pr. delitev naroda v kaste. Marsikaj, kar so mu pravili lahkoverneži, pa je sprejel za golo resnico, tako n. pr. bajko, da se nahaja nekje v Indiji opičje kraljestvo. Afanasij ne našteva suhoparno mest in dežel, on opazuje ljudstvo in njegove običaje, posebno rad se mudi pri verskih obredih. On opisuje indijsko prirodo in se ozira na ondotne klimatiške razmere. Zanima se za malikovalska svetišča ter piše o pristaniščih in demantiščih. Dasi ga je tepla zla usoda, se je vendar naglo udomačil v Indiji. Samo nekaj ga je peklo: sredi inovercev in poganov ni mogel izvrševati svojih verskih dolžnosti tako, kakor bi jih bil rad. On ni mogel izpolnovati postav, da, mnogokrat celo vedel ni, kdaj je nastopila postna doba in kdaj se je končala. Morila ga je želja po domači cerkvi.

Po kateri poti se je Afanazij vrnil domov na Rusko, tega nam ne pove naravnost v svojem potopisu. Po nekatereh njegovih namigljajih sodimo, da se je vračal preko Male Azije in Carigrada. Potem je krenil v Italijo, po

toval po Avstriji in Poljski do Smolenska. Neskončno je hrepenel po svoji domovini. Pogostoma omenja v potopisu drago rusko zemljo in jo stavi više vseh drugih dežel, kar jih je videl križem sveta. Želja se mu ni izpolnila. Afanasij Nikitin je umrl l. 1472. na poti, predno je dospel domov v Tver.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIJENICA

00000476270

